

MİLLİYETÇİLİK

Prof. Dr. Türkkaya ATAÖV

ATATÜRKÇÜ
DÜŞÜNCE
DERNEĞİ

YAYINIDIR.

MİLLİYETÇİLİK

Prof. Dr. Türkkaya ATAÖV

Eşsiz Atatürk bu resmini Bolşevik Rusya'nın Ankara'daki ilk elçisine "Aralov Yoldaşa, M. Kemal" sözcükleriyle imzalamıştı. Yazar bu hitab ve imzayla ilk kez basılan bu resmi Aralov'un ailesi eliyle Moskova'da 1971'de sağlamıştır.

ÖNSÖZ

“Milliyetçilik” ya da daha Türkçe deyimle “ulusçuluk” denilen oluşumun modern tarihin en belirleyici güçlerinden biri olduğu genelde kabul edilir. Bu akım damgasını yakın tarihe vurmuş olmakla birlikte, Orta Asya’daki kimi Türk boylarının Türklüklerinin bilincinde olduklarını, Anadolu beylikleri yöneticilerinin Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin yerine Türkçe olanlarının kullanılması üstünde durduklarını ve dünya tarihinin en büyük ozanlarından biri olan Yunus Emre gibi halk yazarlarının ana dillerinde erişilmez yapıtlar bıraktıklarını anımsamak gerekir.

Öte yandan, milliyetçilik süreci bir dünya akımı olarak gerçekten yeni sayılır. Örneğin, (benim *Afrika Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri* adlı kitabımda ayrıntılı biçimde belirttiğim gibi) o anakarada yaygın biçimde ancak 1960’larda görülmüştü. Ulusal önderlikte ve devlet yönetiminde dünya tarihinde bir benzeri olmayan eşsiz Mustafa Kemâl’in Anadolu’daki başarısı doruğuna ulaştığında, koca Asya’da Hindistan, Endonezya ve Filipinler gibi büyük birimler sömürge ve günümüzde ABD’nin yerini kapmağa çalışan dev Çin bile yarı-sömürgeydi. Türk ulusunun emperyalizmi bozguna uğrattığı yıllarda tüm Asya ve Afrika zincirliydi, Lâtin Amerika dünyası kuzey komşusu ABD’nin zengin ham madde, yarı-köle düzeyinde ucuz emek ve geniş tüketim pazarı olarak arka bahçesiydi.

Ulusçuluk, bu koşullarda, her ülkede her zaman aynı biçimde görünmüyorsa da, gitgide güçlenip öne çıkan bir kavram olduğu

gerçeğine toplum bilimlerden birazcık payını almış kimse karşı çıkmaz. Bu nedenle, “Türk” deyince, kimi ön yargılıların bunu “ırkçılık” sanması bir bilgisizlik kanıtı ya da ucuz bir siyaset oyunudur. Hele İslâm ümmetini ya da Osmanlı kimliğini bir yana koyup, yüz-yıllarca sanki görmezden gelinmiş Türklüğe haklı bir güven duymak hem kendi geçmişimizin, hem de durmadan gelişen çağın bir gereğidir. Ulusumuzun yakın geçmişinde yerli ve yabancı kimsenin unutturamayacağı örnek ve önder bir Ulusal Kurtuluş Savaşımı olduğu, yalnız onu yaşama mutluluğuna ermiş olanların değil, en yeni kuşakların da bilincindedir ve onu belleklerden silmeğe kimsenin gücü yetmez.

Her ulusalcı akım bizimki gibi de olmayabilir - bunca dinin, mezhepler başta olmak üzere, farklı anlaşılıp değişik uygulanmış olması gibi. Örneğin, Vahabî Suudî Arabistan ile Şîî İran’ın, Afganistan’da Taliban ile Türkiye’de Atatürkçülerin din anlayışı birbirine benzemez. Farsçada “öğrenciler” anlamına gelen “Taliban” kendi topraklarında yeri doldurulmaz tarihsel sanat yapıtlarını “İslâm-dışı” diye patlayıcılarla yok etmiş, oysa Atatürk ülkemizde heykelciliğin gelişmesini de desteklemiş, Avrupa’da faşizmden kaçan bunca aydın ve sıradan kişi içinden ünlü heykelci Rudolf Belling’in (şimdi Mimar Sinan Üniversitesi olan) Güzel Sanatlar Akademisinde öğretmenliğe atanmasına önayak olmuştu.

Milliyetçiliğin gelişmesi sürecinde, kişi önce kabilesine, kent-devletine, feodal ağasına ya da kilisesine bağlıydı. “Ulus-devlet” siyasal ülküsü ve gelişimi sonraki aşamadır. Bu noktaya gelinceye değin, kimi Yunan kentleri komşu Yunan

kentleriyle, Almanlar öteki Almanlara karşı, benzer biçimde Türk Anadolu beylikleri birbirleriyle savaştılar. Askerler ve siviller yabancı kralların, sultanların ya da halifelerin buyruğu altında ücretli kişiler olarak görev yaptılar, hattâ kan akıttılar.

Bu konuya eğilen eski yazarlara bakarsak: Fransız Devriminin tarihini yazan Jules Michelet “anayurdun birliği”ni savundu (1890).Giuseppe Mazzini “İtalyan birliğinin kaçınılmaz” olduğunu yazdı (1890). Napolyon Saint Helena Adasında tutukken bile, Las Cases Kontuyla yaptığı ve sonra 1836’da basılan konuşmasında Avrupa halklarının milliyetçiliklerini anlatmış, bu düşünceleri birtakım olayları, örneğin 1848 Devrimini, giderek Üçüncü Napolyon’u etkilemişti. Friedrich List 1841’de basılan kitabında ülke ekonomisinde ulusal düzenin gerekliliğini savundu. Ernest Renan’ın 1871 Fransız - Alman Savaşından sonra, Sorbonne’da yaptığı “Ulus Nedir?” (*Qu’est-ce qu’une Nation?*) başlıklı konuşması başyapıt düzeyinde önemli bir katkıdır. Doğu Avrupa’daki Slav uygarlığının Batı Avrupa uygarlığıyla uyuşmadığını ileri sürerek tüm Slavların birliğini öneren Nikolai Danilevski (1822-85) gerçekçi olmayan ırkçılığı simgeler. Nitekim, Çek yazar Karel Havlíček (1821-56) Pan-Slavizmi Çekler için bir tehlike olarak görür. Dostoyevski Rus milliyetçiliğini yalnız gazete yazılarında değil, kimi romanlarında da savundu. Öte yandan, Jawaharlal Nehru Hind ulusal akımının gelişmesini anlatırken aynı zamanda milliyetçilikle sosyalizmi bağdaştırmağa çalışır (1941).

Milliyetçiliği tarihin güçlü bir akımı olarak ele alan genel anlamda kuramcı yazarlar da vardır. Bunların öncüsü milliyetçilik

üstüne yarım düzine kitabı olan (ve benim de 1960'da tanıdığım) Hans Kohn'dur. Konunun geniş iki başvuru kaynakları dizelgesini Koppel S. Pinson (1935) ve Karl W. Deutsch (1955) yaptılar. (Deutsch'un milliyetçiliğin temellerini araştıran ve **Milliyetçilik ve Toplumsal İletişim** başlıklı değerli çalışmasına ilişkin kapsamlı –doktora öğrencisiyken yurt dışında kaleme aldığım- İngilizce bir değerlendirmem 1972'deki bir polis aramasında A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesindeki çalışma odamdan yaklaşık otuz kutu kitapla birlikte alınıp geri verilmemişti.) Başka bir temel kaynak Londra'da Uluslararası İlişkiler Kraliyet Enstitüsünün hazırlayıp Oxford Üniversitesinin bastığı **Milliyetçilik** adlı kitaptır. Friedrich O. Hertz'in **Tarihte ve Siyasette Milliyetçilik** kitabına ve Carleton J.H. Hayes'in iki yapıtına da bakılabilir.

Kimileri henüz başyapıt olmamış, ama göreceli olarak daha yeni kaynaklara gelince: Louis J. Halle, **Kişiler ve Uluslar**; Anthony H. Birch, **Milliyetçilik ve Ulusal Birleşim**; Dorothea Weidinger, **Ulus-Ulusçuluk-Ulusal Kimlik**; Leonard Tivey, **Ulus-Devlet**; Ernest Gellner, **Uluslar ve Ulusçuluk**; Anthony D. Smith, **Ulusal Kimlik**; bir Türk kaynağı: Süleyman Seyfi Ögün, **Mukayeseli Sosyal Teori ve Tarih Bağlamında Milliyetçilik**; bir Sovyet kaynağı: G. Glezerman, **Sınıflar ve Uluslar...**

Kimi yazarlar belirli uluslardaki milliyetçi akımlara eğildiler. Örneğin, George Antonius (birtakım yanlışlarla) Arap, Delmar M. Brown Japon, William Curt Buthman Fransız, Merle E. Curti (bağlılık anlamında) ve Albert K. Weinberg (genişlemeye yönelik) Amerikan, Koppel S. Pinson Alman, Edvard Kardelj (iki kitabıyla) Yugoslav, A.R. Desai Hind, Lyon Sherman (Sun

Yat-sen ağırlıklı) Çin ve Niyazi Berkes (Ziya Gökalp çerçevesinde) Türk milliyetçiliğini ele aldılar.

Ulus-devletin sona erdiğini ileri sürerek Amerikan yeni-sömürgeciliğinin savunuculuğunu yapan yeni yazarlar da eksik değil. Örneğin, günümüz altyapılarının küresel pazarları yeni baştan biçimlendirdiğini ve bunun herkesi zengin edeceğini savunan (aynı konuda altı kitaba imza atmış olan) Kenichi Ohmae ...ve benzerleri. Tekelci sermayenin kulu olan Ohmae'nin yaklaşımı, aynı çevrenin gazetesi **The Wall Street Journal**'ın da belirttiği gibi, şöyle özetlenebilir: Soğuk Savaş bittiğine ve para hükümetlerin ulaşabildiği yerlerin ötesinde dünya turuna çıktığına göre, ulus-devlete artık gerek var mı? Yazar öteki savaşlardan ve tekelci sermaye ile onun uluslararası kurumlarının özellikle Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'da yaptıklarından ve ona karşı çıkan ulusalcı direnmelerden haberi yokmuş gibi davranıyor...Osmanlı devletinin yabancı sermayeden neler çektiğini Ohmae ve benzerleri bilmez, ama Türkler iyi bilir...

Atatürkçü Düşünce Derneği adına konuşacak olan kişiler bu kitapçık içindeki bilgi, yorum ve örneklerden (telif hakları kurallarına bağlı kalmaları koşuluyla) kendilerine yöneltilen soruları yanıtlarken yararlanabilirler. Ancak, yazının tümü ya da içindeki parçalar, ufak değişiklikler yapılsa bile, imzasız ya da başka bir imzayla basılamaz. Konuşmacıların bu noktada yazarın haklarına duyarlı davranmalarını ve hukuksal tepkilere yol açmamalarını doğru bulurum.

T. A.

Sayın Türk Kayar'ya
Beğeniler
Zilkin Adak

Milliyetçilik nedir?

Değişik yazarlar “Milliyetçilik” sözcüğünü farklı tanımladılar. Çok kısa tanımı (doğal bir duygu olan) yurtseverliktir. Bu, subjektif, yani kişisel bir tanımdır. Daha geniş ve nesnel tanımları da var. Örneğin, kendini belirli bir toprağa, ortak geçmişe, geleceğe ortak bakışa, ayrıca ırk, dil ve din gibi bağlayıcı öğelerin birlikteliğine denir. Bu öğelerden her biri her toplumda aynı ağırlıkta değildir. Kimileri hiç önemli olmayabilir de. Ya da, bir tanesi tümünden daha önemli sayılabilir. Örneğin, Suudîler için İslâm dini, onun da ötesinde o dinin Vahabî inançlarıyla karışık Sünnî mezhebi çok önemlidir. Oysa, İranlılar için Şîî mezhebi benzer konumdadır. Başka biçimde, Slav Hırvatları gene Slav ama Hıristiyan Ortodoks Sırp'lardan ayıran mezhepleri Katolikliktir. Üstelik, ikisinin de dilleri aynı, ama alfabeleri değişiktir. Anadolu Türkleri genelde Sünnî, ama Azeri Türkleri Şîî olmalarına karşın, bu ikisi Türk kökenli olmakla yakınlaşırlar. Ya da İstiklâl Marşımızın yazarı ozan Mehmet Akif Arnavut kökenlidir, ama Arnavutluk'un 1912'de bağımsızlığını açıklayarak Osmanlı devletinden ayrılmasına karşı çıkmıştır. Dünyaya yayılmış ve önceleri “Çingeneleler” denmiş olan Roman halkı Hint kökenlidir, ama Türkiye'dekiler Türkçe konuşur ve Balkanlar'ın ortalarına değin Müslümandırlar; ancak, İspanya'dakiler Katoliktir. Demek ki, farklı tanımlar içinden en geniş algılanmış olanı yurtseverliktir.

Milliyetçilik ırkçılık mı?

İrk gerçeği başka, ırkçılık başkadır. Irklar doğal sınırla ayrılıp benzer özellikler gösterebilirler. Önceleri deri rengi, saç biçimi temel alınarak Beyaz, Siyah ve Sarı ırk diye üç temel ırkın sözü edilirdi. Ancak, sonra Avustralya ve Amerika yerlilerinde farklar görüldü. Bu durumda, “coğrafya sınırları” önem kazandı. Örneğin, Avrupa, Afri-

ka, Hindistan, Avustralya, Büyük Okyanus ve Amerika yerlileri gibi dokuz coğrafya ırkı (yaşadıkları bölgeler birbirinden çok farklı olduklarından) ortaya çıktı.

Irklar arasında insan olarak temel farklılıklar var mı?

İnsan olarak farklılıklar yok. Hele üstünlük ya da alçaklık anlamında hiç yok. Bu gerçeğin bilimsel kanıtları Birleşmiş Milletler'e bağlı UNESCO yayınlarında bolca vardır. Ancak, kan grupları ve hastalıklar gibi farkları tıp araştırmaları saptamıştır. Örneğin, ılıman ortamlarda beden ağırlığı en az düzeye iner ya da Afrika'da sık görülen B grubu kan Avustralya yerlilerinde yoktur, yirmi yaş dişleri Avrupa'da ve Asya'da yaygındır, Türkiye'de ve çevremizde Akdeniz anemisi gibi bir rahatsızlık vardır.

Irklar saf mıdır?

Bu farklılıklara karşın, genler sürekli olarak bir gen havuzundan ötekine akmakta, böylece ırklar da karışıp değişmektedir. Bu durumda, saf ırk da yoktur. Üstelik, kimi ırklar yok olmuştur. Gündelik konuşmalarda "Âri ırk, Arap ırkı, Yahudi ırkı" gibi sözcükler geçerse de, bu tanımların bilimsel değeri artık çok azdır. Yahudi kökenli birçok aydın ve yazar dininin Yahudi, ama Amerikan ya da Britanya yurttaşı olduğunda ısrarlıdır ve "Yahudi devleti" iddiasında olan İsrail'e gitmeyi reddetmişlerdir. Yunanlılar Yunanca konuşur, ama halkının Antik Yunanla bağlantısı çok azdır. Büyük İskender bile Yunanlı değildi, Makedon kökenliydi, çünkü Yunanca o zaman o çevrenin egemen diliydi. Büyük Selçuk Sarayında da resmî dil Farsçaydı, Oğuz Türkleri ise Türkçe konuşurlardı. Fuzuli Azeri Türküydü, ama Arapça ve Farsça divanları da vardır. Araplar günümüzdeki Arap Yarımadası kökenlidir ve İslâm'la birlikte çevreye, örneğin Kuzey Afrika'ya

yayılmışlardır. Oysa, bu yeni yerlerin halkları ırk yönünden Arap değildirler. Ne var ki, şimdi Fas'tan Somali'ye, Suriye'den Oman'a kendilerini Arap sayıyorlar. Arap Birliği'ne üye olan Somali'nin ulusal yazısı Lâtin harfleridir, Arap değil. Aşırı bir örnek Amerika Birleşik Devletleri'dir. Ora halkı, yerlileri olan kabileler dışında, tümü göçmen ya da göçmen çocuğudur. Babası Çek ve anası İspanyol Çingenesi ve babasının anası Beyaz Rus ve anneannesi Çinli olan biri Nev York'a ayak bastıktan ve yurttaşlık kimliğini aldıktan sonra, kendini "Amerikan" sayar. Başkan Obama Kenyalıdır, Kennedy'ler İrlanda'dandır, şarkıcı Sinatra İtalyan ailesindendi, aktris Rita Hayworth Lâtin Amerikalıydı ve boks şampiyonu Mehmet Ali Clay Afrika kökenliydi. Ama tümü ulusal kimliği için "Amerikan" sözcüğünde birleşiyorlardı. Bu nedenlerle, milliyetçiliğe ırkçılık demek bilimsel olarak yanlıştır, yanıltma amaçlı basit bir propagandadır.

"İrk ayrımı" diye bir şey yok mu?

Öyle bir kavram var. Ayrıca, "ırkçılık" diye bir kavram ve uygulama da var. Bu iki kavram "ırk" sözcüğüyle karıştırılmamalı. Hele "milliyetçilik"le hiç karıştırılmamalı. Önce "ırk ayrımı" nedir? Siyasal açıdan başat olmak isteyen ya da üstünlük konumunu sürdürme yanlısı bir grubun bundan bir baskı aracı olarak yararlanmasıdır. ABD ve Britanya gibi Batı ülkelerinde kendini "beyaz ırk" diye tanımlayanların yaptıkları ırk ayrımı budur. Egemen grup bu ayrımı hukuksal yoldan kendi için güvenceye almağa çalışır. Bu yollar iki ya da daha fazla ırkın yaşamlarını ve ilişkilerini derinden etkiler. Türkiye'de böyle bir uygulama yoktur ve olmamıştır.

Nerede olmuştu?

Amerika'da beyazlar ve siyahlar arasındaki ırk ayrımı Afrika'dan köle getirildiği yıllardan neredeyse günümüze değin uzanmaktadır. En acımasız zamanları Amerikan İç Savaşının (1861-65) son yılını da kapsayan yaklaşık 150 yıldır. Irk ayrımının hedefi olan Siyahlar parayla alınıp satılıyor, eşler ve çocuklar değişik kişilere verildiğinden aileleri parçalanıyor, pamuk tarlalarında uzun saatlerle çalışanlara ücret ödenmiyor, karınlarına günde bir kase çorba gidiyor, bunlara karşı gelenler kırbaçlanıyor, dağlanıyor, hapse atılıyor ya da öldürülüyorlardı. Bu vahşeti ortaya koyan çok sayıda yapıt basılmış, süregelen çelişki dört yıllık bir iç savaşa neden olmuş, ancak ayrım hafifleyerek günümüze de taşınmıştır. Bunların en ufak bir belirtisi bile Türkiye'de, hele Cumhuriyet düzeni içinde, oldu mu? Devlet Kürt, Yahudi ya da Rum kökenli yurttaşı böyle çalıştırıp bu biçimde yaşattı mı? Kesinlikle, hayır!

Siyah Obama Beyaz Saray'a seçilmedi mi?

Siyah tenli Barack Obama ve üç kişilik ailesi Beyaz Saray'a taşındı, ama Amerikan nüfusunun yüzde 12'sini oluşturan Siyahların yaklaşık yarısının geliri aşağıya düşmüştür, işsizlerin çoğu onlardır, zindanları onlar doldurur, sık sık haksız yere suçlanıp idam edilenlerin çoğunluğu onlardır. Beyaz Saray'a başkan olarak giren Obama ise halkın istediği "değişim" simgesine bağlı kalmamış, iç ve dış siyasette önceki Başkan George W. Bush'un izinden gitmiştir. Anası beyaz olan esmer Obama kendini ve üç kişiyi daha kurtarmış, ancak geri kalanın yaşamı daha kötüye gitmiştir.

ABD'deki ırkçılık yalnız Siyah sorunu mu?

Hayır. Amerikan toplumunun kabul etme eğilimindeki tanım-

lama “beyaz, Protestan, Anglo-Sakson” kökenlileri içine alır. Tarihleri boyunca İrlandalılar, İtalyanlar, Lâtinler ve Asyalılara da karşı çıktılar. 1939 öncesinde yoğun bir Yahudi düşmanlığı da vardı. Günümüzde Almanya’da Türklerin evleri yakılıyor. İrk ayrımı ve ırkçılık Batı’nın hastalıklarıdır.

Milliyetçilik ırkçılık mıdır?

İrkçilik kimi ırkların ötekilerden beden özellikleri ve zekâ yönlerinden üstün oldukları kuram, ona dayalı görüş ve eşitliğe temelden karşı bir uygulamadır. Türkler tarihlerinin hiçbir aşamasında, özellikle Atatürk yıllarında, ırkçı sayılacak bir iç ya da dış siyaset uygulamadılar. En güçlü oldukları yüzyıllarda bile, Türk ırkının başkalarından, sırf ırk özellikleri nedeniyle, üstün olduklarını savunmadılar. Batıda Viyana ve Fas sınırından doğuda Basra Körfezi’ne ve Hint Okyanusu’na uzanan Osmanlı devleti, hemen yanı başındaki Türki (Azeri) Safevî devleti ve onunla sınırdaş (Çağatay Türkü) Baburî Hint devletiyle bile birleşme yollarını aramadı. İrkçi olsaydı, aynı ırkın bu üç devleti her şeyden önce birleşme yollarını ararlardı. O yıllarda yeryüzünün bilinen topraklarının büyük çoğunluğunu yöneten bu üç büyük devlet ortak ırk üstünlüğü gibi inançları ileri sürerek birlikte hareket etmediler.

Türkler Batı’nın ırkçı kuramlarını paylaştı mı?

Daha önemlisi, ırkçı olmayan Türkler, uzun tarihleri boyunca, hiçbir ırk kuramcısı yetiştirmediler, Batı’daki ırk kuramlarının peşine takılmadılar. Tam karşıtı, kişiler, topluluklar ve farklı din mensuplarının eşitliğine inanıp bu düşünceleri yayan Yunus Emre, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal ve Mevlânâ gibi dünya çapında hümanist (insancı) düşünür ve sanatçıları yaratmayı başardılar.

İrkçılığı ve ırkçı kuramcıları nerede aramak gerekir?

İrkçilik yapan da, ırkçı kuramcıları yetiştiren, ayrıca onlara değer verenler Batı'nın emperyalist ülkeleridir. Biz onların ırkçılığının da hedefi olduk. Fransa J. A. de Gobineau'yu (Gobino), İngilizler H. S. Chamberlain'i ve ozan R. Kipling'i, Almanlar L. Woltmann ve H.F.K. Günther'i ve ABD L. Stoddard'ı, M. Grant'ı ve Sosyal Darvinizm diye bir düşünceyi yarattılar. Bu gerçekler ırkçılığın adreslerini gösteren kaynaklardır. İspanyollar Lâtin Amerika'yı, Britanyalılar Hindistan, Yeni Zelanda, Avustralya, Yeni İngiltere, Kanada ve Mısır'dan güneyde Umut Burnu'na değin Afrika'yı, Fransızlar Mağrip, Batı ve Ekvator Afrikasıyla Hindi Çini'yi, ABD on bin Filipin Adasını ve Hollanda koca Endonezya'yı sömürgeleştirirken, bu ırkçı kuramlardan yararlandılar. Avrupa'da Adolf Hitler de aynı düşüncelerin uygulama aracıydı.

Uzun Osmanlı yıllarında tüm din gruplarını ayrı ayrı tanıyıp onlara haklar veren Türklerde ırkçılık düşüncesi ve uygulaması olmadı. Ama Türk topraklarına gelen Fransız Katolik ve Amerikan Protestan din yayıcıları (misyonerler) devletin Müslüman olmayan yurttaşlarına "siz Hıristiyan olduğunuz için Tanrı'nın seçilmiş kulları ve ötekilerden üstünsünüz" diyerek emperyalizmin bu kez dine dayalı üstünlük kuramına destek oldular.

Türkler ırkçı olsaydı, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü yüzyıllarında, başka ırk, dil ve dinden olanlara "bundan sonra siz yalnız Türkçe konuşacaksınız ve dininiz İslâmdır" buyurabilirlerdi; o dönemin egemen kurallarına göre, buna kimse karşı çıkmaz, ayrıca çıkamazdı da. Nitekim, İspanyol yönetimi 15'inci yüzyılda Endülüs Müslümanlarına ve Yahudilere Katolik olmalarını emretmiş, olmayanları öldürmüştü.

“İrkçi” denen Türkler Yahudileri kaç kez kurtardı?

Tarihte “Engizisyon” denilen bu İspanyol uygulamasından kaçabilen Yahudileri kabul eden Türklerdi. Türkler bu hoşgörüyü biri Osmanlı, öbürü de Cumhuriyet yıllarında olmak üzere iki kez yaptılar. Biri 1492’de Sultan İkinci Beyazıt zamanında, öteki de 1933’den sonra Hitler Almanya’sında iktidara gelip ardından, en başta Yahudi düşmanlığı olmak üzere, faşist bir düzen kurulduğunda.

1492’de Türkler Avrupa Yahudiliğinin yok olmasını önledi. Onlara Osmanlı topraklarında diledikleri yere yerleşme, istedikleri işi yapma izni verdi. Dillerinde ve dinlerinde özgür kıldı. Onların varlığını tanıdı, temsilcilerini kendilerinin seçmelerini kurumlaştırdı ve seçilenleri devlet protokolüne aldı. Özellikle Selânik’e yerleşenler koca imparatorluğun kara ticaretinde çok etkili, bu yoldan çok varlıklı oldular. Kendi dillerini rahatça kullandıklarından, günümüz İspanyol dil uzmanlarının 15’inci yüzyıl İspanyolcasını incelemek için geldikleri tek yer bu yüzden T.C.’inde yaşamakta olan Yahudilerin yoğunlaştıkları İstanbul’dur.

Ayrıca, Türkler tarihleri boyunca Polonyalı ve Macar göçmenlerine, özellikle Avrupa’daki 1848 devrimlerinin başarısızlığından sonra kaçmak zorunda kalan önderlerine ve kitlelere kucak açtılar. Onlar Türkler sayesinde yalnız yaşamlarını kurtarmadılar, bu ülkede bir cennet buldular. Türkiye’ye Rusya’dan da eski Ortodoks anlayışına bağlı kitleler gelip yüzyıllarca Anadolu’da yaşadılar.

Türlere büyük bir soykırım ve sürgünün sözü ediliyor; doğru mu?

Balkanlar’da, Kırım’da ve onun kuzeyindeki geniş topraklarda, ayrıca Kafkasya’da, çoğu Türk kökenli olmak üzere, büyük bir Müslüman dünyası vardı. Bu koca coğrafya uzantısı yok edildi. Bu yok etme olayı 1821 Yunan başkaldırmasıyla başladı ve Türklerin

1922’de İzmir’e girişine değin aralıksız sürdü. Öldürülen Türkler ve Müslümanlar beş milyonu biraz aşar, kaçıp devletin güvenli yerlerine sığınanlar da beş milyonun üstündedir. Toplu olarak on bir milyona yakın bir soykırım sayısının sözü edilebilir. Yabancıların Avrupa tarihi kitapları bu büyük olayın genelde sözünü etmiyorlar, ancak tarih bu olay da incelenmeden yazılamaz. Bosna-Hersek’te son yıllarda yer alan olaylar kimi Avrupalıları şaşırtmış ve onlara “Avrupa’da bunlar olacak mıydı?” dedirtmiştir. Ancak, bilmedikleri bu olayların kısa süre önce Türklere çok yaygın biçimde yapıldığıdır. Öldürülme, Hıristiyanlaştırılma ve Ruslaştırma gibi tehlikelerden kaçıp devletin güvenli yerlerine sığınan Abhaz, Arnavut, Çeçen, Çerkez ve Tatar gibi kitlelere geniş topraklar ve iş olanakları Türkiye’de sağlandı. 1980’lerde Türkleri Bulgarlaştırma kampanyasından kaçan yüz binlerin de ülkemize sığındığı anımsanacaktır.

Avrupa faşizminden kaçanlar nereye sığındılar?

Avrupa faşizminden kaçanların yeryüzünde gidecekleri ancak ve ancak üç ülke vardı. Bunların başında Türkiye Cumhuriyeti, yani Atatürk Türkiye’si geliyordu. İtalya’da Mussolini ve Almanya’da Hitlerler faşizminden kaçanlar, yani yalnız Yahudiler değil, faşist olmayan ve demokrat düşünceli ünlü kişiler ve aydınların yüzlercesi ve sıradan da binlercesi Atatürk Türkiye’sine kapağı attılar. Bunların lütfen alınmasına ilişkin Nobel Fizik Ödüllü ve yüzyılın en büyük bilim kafası olan Albert Einstein’ın ülkemizin yönetim doruğunda olan Cumhurbaşkanı ve Başbakanına yazdığı 17 Eylül 1933 tarihli mektubu Atatürk Türkiye’sinin hoşgörü piramidinin doruğunda yer aldığı kanıtıdır. ABD’ye gitme olasılığı olanlar bile Türkiye’ye gelmeyi yeğlediler.

O yılların en demokrat ülkesi hangisiydi?

Atatürk Türkiye’si zamanının en demokrat ülkesiydi. Beş Av-

rupa ülkesinde resmen faşizm iktidardaydı. Avrupa tahtlar ve taşlar ülkeleriyle doluydu. Türkiye'ye sığınanların tümü ülkemizde iyi kabul gördükten başka, bunlardan kimileri Avrupa'da savaş Alman ve İtalyan faşizminin yenilgisiyle sonuçlandıktan sonra bile Türkiye'de kaldılar ve ülkesine dönenlerden öldüklerinde Türkiye'ye gömülmek isteyenler oldu. Bu gerçekleri saptayan yeterli sayıda belge, araştırma ve kitap vardır. Bu gerçekler Atatürk Türkiye'sine iftira eden yerli siyasetçilerine, ayrıca Avrupa ve Amerika'ya ders olsun!

Bu koşullarda, Atatürk milliyetçiliği nedir?

Atatürk milliyetçiliği kadere boyun eğmeğe alıştırılmış kötümser ruhlara bir ulusun ölüm döşeğinden pekâlâ kaldırılabilceğini kanıtladı; bir anayurdu diriltti; çatırdayan topraklar üstünde yaşayanları uçurumun kıyısından çekip çıkardı. Bir mucize olan bu başarısıyla ülkemiz yurtseverliğinin mimarı oldu. Ayrıca, bu mucize uluslararası anlamda da öncü ve önder bir olay konumuna oturmuş, başkalarına esin kaynağı olmuştur.

“Ne mutlu Türküm diyene” ifadesi ırkçılık mıdır?

Cumhuriyet’in Onuncu Nutku’nun sonunda yer alan bu deyiş bir güven duygusu gereği, yüzyıllarca “Osmanlı” ve “Müslüman ümmeti” sözcüklerinin gerisine atılıp küçümsenmiş bir kavramın aslında doğal bir kişilik, yapılanlarla bir başarı simgesi ve bir mutluluk kaynağı olabileceğini vurgulamıştır, o kadar. İsteyen İngiliz, Shakespeare gibi yazarları ve Newton benzeri bilimcileriyle kıvanç duyarak “Ne mutlu İngilizim diyene” desin ya da bir Alman Goethe ve Beethoven’e sırtını dayayıp Almanlığıyla övünsün. Bu Türkleri ne kızdırır, ne de Türklüklerinden alıkoyar. Orta Asya’da Rönesans’ın önde gelen bilim adamı İbni Sina’yı, Anadolu’da Yunus Emre gibi dünya devlerini yetiştiren, Namık Kemâl ve Tevfik Fikret gibi özgürlük meş’alelerini yaratmış olan ve dünyaya en büyük devlet adamı ve devrimcisi Mustafa Kemâl Atatürk’ü armağan etmiş olan Türkler (kimseye karşı olmayan) “Ne mutlu Türküm diyene” sözcüklerini söylemeyi gönül rahatlığıyla sürdüreceklerdir.

Atatürk mucizesinin uluslararası anlamı nedir?

Asya ve Afrika’daki sömürge ve yarı-sömürge toplumlar Mustafa Kemâl’den esinlenmiş, Asya’nın Müslüman topluluklarında doğan çok sayıda çocuklara, hattâ 10 Kasım 1938’de doğanlara bile “Mustafa Kemâl Paşa” adı verilmişti – hem de çoğu kez “Paşa”sıyla birlikte. Bu adla ünlenmiş olanlar arasında Keşmir’in eski Sağlık Eğitimi Bakanı ve dünya üniversitelerinde profesörler vardır. Bangladeş’in ulusal ozanı Nazrul İslâm, Sakarya zaferimizden hemen sonra, “Kemâl Paşamız” başlıklı kitap boyutundaki uzun bir şiir yazarak Kalküta’da yayımlatmıştı. Gene Asya’da Mustafa Kemâl mucizesi ve onun önderliğindeki Türk milliyetçiliği konusunda tiyatro yapıtları sahnelenmiştir.

Türk milliyetçiliği savaşı mıdır?

Atatürk milliyetçiliği ırkçılık olmadığı gibi, insanlığı oluşturan ulusların her biriyle uygarlık gereği olan dostluk ilişkilerine olumlu anlamda duyarlıdır, ama kendi ulusumuzu tutsak etmek isteyen her hangi bir saldırgana doğası gereği karşıdır. Türk milliyetçiliğinin kuralı ülke güvenliğini amaçlayan ve hiçbir ulusun aleyhinde olmayan bir barış anlayışıdır. Türk milliyetçiliği kendine yapılan silâhli saldırıya gerekli yanıtı vermiştir; o kadar. Atatürk'ün yaptığı devletin yasal hakkıdır. Örneğin, Japon militarizmi ABD üssü Pearl Harbor'a 1941'de saldırdığında Vaşington yönetimi savaşa girmiş ve kazanmış, ayrıca güney federe devletleri kendinden 1861'de ayrılmak isteyince de gene silâhla tepki gösterip bu kopmayı önlemiştir.

Atatürk milliyetçiliği uluslararası ilişkilerin geleceğini nasıl görür?

Atatürk'ün sözcükleriyle, sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden er ya da geç kalkacak ve onların yerine uluslar arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen bir uyum çağı geçecektir. Atatürk bu yaklaşımıyla günümüzün ideali olan bu anlayışın öncüsü sayılmalıdır.

Atatürk milliyetçiliği serüvenci midir?

Atatürk dönemindeki Cumhuriyet yönetiminin serüvenci ve savaşı yönü hiç olmadı. Dünya siyasetinde yalnız karşılıklı güvenliği hedef tutan açık siyaset yanlıydı. Orta boy ve küçük devletlere tehlikenin asıl büyük devletlerden geleceğini bilirdi. Avrupa'daki ve dünyadaki düzeni faşist yönde değiştirmek isteyen Nazi Almanya'sına ve onun yandaşı İtalya'ya karşı Batı'da Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya'yı bir araya getiren Balkan Antantı'nın (1934) ve Doğu'da da Türkiye, İran, Irak ve Afganistan'ı uyumlaştıran Sâdâbâd Paktı'nın (1937) mimarıydı. Emperyalist devletlerin kendi amaçları

uğruna kurup yaydıkları NATO benzeri genişleme, deniz-aşırı üsler ağı kurma ve uzak topraklarda asker bulundurma araçlarına katılmadı, destek vermedi. Belki içlerinden kimileri İstanbul'u bile görmemiş olan Anadolu çocuklarını Uzak Doğu'da Kore gibi bir yerde ölmeğe yollamaktan yana olamazdı.

Bütün yeryüzü Türklerinin birliği için savaşı bir çözüm olarak gösterdi mi?

Tüm komşu ülkelerle Kafkaslar'da ve Orta Asya'da, giderek Çin ve Sibiryâ bölgelerinde Türk ya da Türkî kökenli cumhuriyetlerin, federasyon içinde özerk bölümlerin ve azınlıkların bulunduğu yadsınamaz. Bunlarla köken, dil ve genel kültür bağlarımız Atatürk yıllarında da vardı, şimdi de var. Bu gerçeğin farkında olmakla birlikte, T.C. ulusal gücünün ve uluslararası ilişkiler diplomasi gerçeğinin elvermeyeceği bir 'Turancılık' serüvenine kalkışmak, hele bunun için silâh kullanmak Atatürk yıllarının bir siyaseti olmamıştır. Atatürk milliyetçiliği, bu anlamda bile ırkçı olmamıştır.

Birkaç Avrupa Birliği sözcüsü Türkiye'nin AB'ye alınmayacağını söylemektedir. Dış dünya Atatürk döneminde ülkemize karşı böylesine bir dışlama tavrı takınabilir miydi?

Atatürk'ün hedefi Batı'ya kul olmak değil, "çağdaş uygarlığa yetişmek", o çizgide ön sırada yer almaktı. Türkiye Atatürk zamanında o günlerin Milletler Cemiyeti'ne resmen ve ayrıca oybirliğiyle çağrıldı ve o uluslararası örgüte bu koşullarda katıldı. Ulusal Kurtuluş Savaşımız sırasında düşmanımız olan Yunanistan Başbakanı Elefterios Venizelos Atatürk'ü sonra "Nobel Barış Ödülü"ne aday göstermiştir. Böyle bir düşmanı dosta çeviren mucizenin mimarı eşsiz Atatürk'tür.

Bütün bu gerçeklerin ülkemiz için birer övünç ve şeref kaynağı oldukları iyi bilinmelidir.

Ulusal siyaset nedir?

Ulusal sınırlarımız içinde kendi gücümüze dayanarak varlığımızı korumak ve halkın mutluluğu için çalışmaktır. Başka devletlerin çıkarları uğruna, yönetime gelmiş olanların özel kazançları için ya da gelişigüzel aşırı amaçlar peşinde halkı oyalayıp zararlara sokmak değildir.

Savaş ne zaman yapılır?

Savaş gerekli ve ülke için yaşamsal olduğu zaman yapılır. Askerlik görevi birilerinin hırsı, şanı ya da keyfi için değil, topraklarımızın korunması için gereklidir. Atatürk geleneği budur ve Türk Silâhlı Kuvvetleri de bu gelenekte yetişmiştir. Ayrıca, iç hukuk ve uluslararası hukuk da buna, bu sınırlama içinde, izin verir.

Türkkaya Ataöv

YAZAR HAKKINDA

1932 Gelibolu doğumlu. Evli. Uluslararası İlişkiler ve İktisat dallarında Syracuse ve New York Üniversitelerinden iki Yüksek Lisans, Syracuse (New York) Üniversitesinden (Uluslararası İlişkiler ağırlıklı) Siyasal Bilgiler doktorası (1959). En iyi bildiği yabancı dil İngilizce.

Mesleği üniversitede öğretim, akademik araştırma, yazarlık ve gazetecilik. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler

Fakültesinde kırk yılı aşkın süre Uluslararası İlişkiler öğretim üyeliği yaptı. Bazı başka üniversitelerde de: örneğin, Johns Hopkins School of Advanced International Relations (Yaz 1957), Harvard Üniversitesi (Yaz 1958), Jawaharlal Nehru Üniversitesi (Şubat 1980), Sovyet Bilimler Akademisi (1970-1972)...

Belli başlı dış görevleri arasında Birleşmiş Milletler'e bağlı beş uluslararası örgüt ya da grubun merkez yöneticiliği var. Güney Afrika'da *apartheid* rejimine ve Filistin topraklarında Siyonist ırkçılığa karşı yayınlar ve eylem yollarıyla savaşımlar vermiştir. Filistin hakları konusunda dünyada en fazla yayın yapmış olan kişidir ya da en az birçok dilde ve en yaygın yayınları olan birkaç kişi arasındadır. Washington'daki akademik nitelikli terörizm araştırma merkezine danışman olarak seçilmesi kendinin Ermeni terörüne karşı sürekli ve etkin eylem ve yayın sürdürmüş olmasındandır. Prof. Ataöv'ün (başkalarıyla) aldığı B.M. Özel Barış Ödülü bu eylemleriyle bağlantılıdır.

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) eski (1966) mer-

kez Yönetim Kurulu üyesi. “Ermeni Sorunu”yla ilgili olarak iki Paris davasında (1984, 1985), dört Avrupa Parlâmentosu (Strasbourg ve Brüksel) oturumunda (1980’ler), Birleşmiş Milletler İnsan ve Azınlık Hakları Komisyonu (Cenevre) çalışmalarında (1980ler) ve Avrupa Güvenliği ve İnsan Hakları Boyutu toplantılarında (Kopenhag ve Moskova) uzman ve konuşmacı olarak bulundu. Çoğu yabancı dilde yaklaşık 150 kitap, 40’in üstünde başkalarıyla ortak kitap, birkaç yüz akademik inceleme ve birkaç bin gazete yazısı yayınladı. Yurtta ve dışarıda 97 dergi ve gazetede yazdı. Yazdıkları toplam 20 yabancı dile çevrildi. Kitap ya da makaleleri (kimi ülkelerde birkaç tane olmak üzere) 3 Amerika, 16 Avrupa, 14 Asya, 5 Afrika ülkesinde ve Avustralya’da basıldı.

Kimi kitaplarının başlıkları: *Discrimination and Conflict* (Cenevre), *Kashmir and Neighbours* (Londra), *The Inquisition of the Late 1980s: the Turks of Bulgaria* (Washington. D.C.), *L’Utilisation des eaux palestiniennes et le droit international* (Quebec), *SŞA, Nato i Turtsiya* (Moskova), *9/11: Discrimination in Response* (Cenevre), *Az Emburgok es az Erindett Harmadik Orszagok* (Budapeşte), *Pictura Turca* (Bükreş), *The Case in South Africa* (Londra), *The Independent Personality of the Palestinians* (Londra), *Turkey and Europe* (başkalarıyla, Londra ve New York), *The Turkish Yearbook of International Relations* (ed.,1961, 1981-1995); *Indo-Turkish Relations* (ed.), *Turkish Painting* (Bükreş), *Asian Relations* (başkalarıyla, Yeni Delhi). *Question of Palestine: Legal Aspects* (başkalarıyla. BM, New York), *İkinci Dünya Savaşı* (Ankara), *Democracy and Terrorism* (başkalarıyla, Yeni Delhi), *Civilizations: Conflict or Dialogue?* (başkalarıyla, Viyana), *Zionism and Racism* (başkalarıyla, Tripoli, Londra, New York),

“Ermeni sorunu” üstüne bazı kitapları/kitapçıkları: *What Happened to the Ottoman Armenians?* (New York). *The British Blue Books: Vehicles of War Propaganda. 1914-1918*

(New York). *The Armenians in the Late Ottoman Period, A Brief Glance at the Armenian Question, The Andonian "Documents" Attributed to Talat Pasha Are Forgeries, A 'Statement' Wrongly Attributed to Mustafa Kemal Atatürk, Hitler and the "Armenian Question", An Armenian Author on "Patriotism Perverted", An Armenian Source: Hovhannes Katzhaznuni, A British Source (1916) on the Armenian Question, A British Report (1895): "The Armenians Unmasked", Deaths Caused by Disease in Relation to the Armenian Question. An Armenian Falsification, Documents on the Armenian Question: Forged and Authentic, The Reports of Russian Officers on Atrocities by Armenians, The Armenian Question: Conflict, Trauma&Objectivity, Eine Armenische Heuchelei, Un Bref aperçu de la "Question armenienne", What Really Happened in Geneva: the Truth About the 'Whitaker Report', The Ottoman Archives and the Armenian Question, Another Falsification: "Statement" Wrongly Attributed to Mustafa Kemal Atatürk, Osmanlının Son Döneminde Ermeniler, Breve Ojeada a la "Question Armenia", Hitler und die "Armenische Frage", Masdur Britani: 1916, El-Ereşid el Osmaniye ve Meselet el Ermen, Takrir Britani:1895 Mellade the Filen fi Cenev: Hakikat Takrir Whitaker", Mavi Kitaba Yanıt, Ermeni Belge Düzmeçiliği...*

18 madalya/akademik ödül aldı. Bazıları: Avrupa ADD 2011 Atatürkçü Aydınlanma Ödülü, Troya 2012 Atatürkçülük Ödülü, İtalyan Cumhurbaşkanlığı Şövalyeliği, (eski) Federal Yugoslavya Cumhurbaşkanlığı Altın Çelenk Madalyası, Rus Bilimler Akademisi Potçotnaya Gramota Akademik Ödülü, Güney Afrika Cumh. Bophuthatswana Üniv. Akademik Ödülü, Filistin Şeref Madalyası, (verilen dördüncü yabancı olarak) Küba Felix ElMusa Madalyası, (başkalarıyla) Birleşmiş Milletler "Özel Barış Ödülü" (P. de Cuellar), Macar Kültür Madalyası, Makedonya Tarihsel Araştırma Ödülü, Afgan Madalyası, Hindistan Şildi, TBMM Şildi, 1989 Türk Tanıtma Vakfı Yıllık Ödülü, Avrupa-ADD 2001 Yılı Bilim Ödülü,Uluslararası İlerleme Örgütü Altın Şeref Madalyası (Avusturya).